

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 313/2016-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. apríla 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti OTP Banka Slovensko, a. s., Štúrova 5, Bratislava, zastúpenej JUDr. Roman Kvasnica, advokát, s. r. o., Sad A. Kmeťa 24, Piešťany, v mene ktorej koná advokát JUDr. Roman Kvasnica, vo veci namietaného porušenia jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21 Ncb 8/2014 z 20. mája 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti OTP Banka Slovensko, a. s., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. júla 2014 faxom a 30. júla 2014 poštou doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti OTP Banka Slovensko, a. s., Štúrova 5, Bratislava (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 21 Ncb 8/2014 z 20. mája 2014 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Sťažovateľ v sťažnosti uvádza, že Okresnému súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) podal návrh proti [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „úpadca“), na vylúčenie majetku zo súpisu všeobecnej podstaty úpadcu. Konanie o tomto návrhu je okresným súdom vedené pod sp. zn. 25 Cbi 9/2013 (ďalej aj „konanie o vylúčenie majetku“).

Predmetom konania o vylúčenie majetku je dosiahnuť vylúčenie nehnuteľností tvoriacich bytový komplex [REDAKOVANÉ], ktoré podľa sťažovateľa je vo vlastníctve [REDAKOVANÉ], voči ktorej má sťažovateľ pohľadávku.

V konaní o vylúčenie majetku bola sudkyňa okresného súdu [REDAKOVANÉ] uznesením krajského súdu sp. zn. 21 Ncb 242/2013 z 10. októbra 2013 vylúčená z prerokúvania a rozhodovania vecí z dôvodu, že táto sudkyňa je zároveň aj sudkyňou v konkurznom konaní voči úpadcovi. Krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil aj s poukazom na nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 71/2013 z 23. mája 2013.

Po vylúčení [REDAKOVANÉ] bola predmetná vec pridelená sudcovi okresného súdu [REDAKOVANÉ].

Dňa 11. apríla 2014 na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca [REDAKOVANÉ], vzniesol sťažovateľ proti tomuto sudcovi námietku zaujatosti, ktorú doplnil písomným podaním z 24. apríla 2014. Sťažovateľ v tejto súvislosti v sťažnosti uvádza:

„... Dôvodná obava sťažovateľa, že sťažovateľovi bude v Konaní o vylúčenie majetku postupom súdu odňatá spravodlivosť, keďže predsedníčka Okresného súdu Trnava, sudkyňa [REDAKOVANÉ] aj napriek tomu, že:

a. vedela o existencii nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 71/2013-36 zo dňa 23. 05. 2013, ktorý sa priamo týkal porušovania ústavných práv účastníka konania konaním [REDAKOVANÉ] v obdobnom prípade v minulosti, a teda

b. vedela, že v Konaní o vylúčení majetku nemôže byť zákonným sudcom pre existenciu objektívnych skutočností, ktoré zakladajú jej zaujatosť pre jej pomer k jednému z účastníkov konania, a

c. ako predsedníčka Okresného súdu Trnava už dňa 07. 05. 2013 podpísala Dodatok č. 10 k rozvrhu práce súdu, ktorý v čl. XI. vylučuje, aby ten istý sudca bol zároveň konkurzným sudcom a sudcom rozhodujúcim spory súvisiace s konkurzom, a

d. sťažovateľ podal dňa 24. 09. 2013 námietku zaujatosti sudkyne [REDACTED]

[REDACTED],
tvrdila že sa nepovažuje v tomto konaní za zaujatú, vo veci konala a rozhodovala, a to až do rozhodnutia Krajského súdu v Trnave o jej vylúčení zo dňa 10. 10. 2013.

... Vyššie uvedené konanie sudkyne [REDACTED] vyvoláva dôvodné obavy sťažovateľa o nestrannosti a nezaujatosti všetkých sudcov Okresného súdu Trnava, ktorí by mohli vzhľadom na rozvrh práce prejednávať a rozhodovať spor v Konaní o vylúčení majetku (t. j. sudcu [REDACTED] a sudkyne [REDACTED]), keďže existujú objektívne a dôvodné pochybnosti o motivácii a záujmoch, ktoré v Konaní o vylúčení majetku zastupuje vylúčená sudkyňa [REDACTED], ktorá je zároveň predsedníčkou Okresného súdu Trnava, a je tak aj osobou, ktorá určuje ktorí sudcovia budú agendu súvisiacu s konkurznými konaniami prejednávať a rozhodovať.

... Sudca [REDACTED], nemôže byť zákonným sudcom v Konaní o vylúčení majetku, lebo ako sudca pre túto vec podľa názoru sťažovateľa nevzišiel náhodným výberom aspoň z dvoch sudcov.

Po vylúčení sudkyne [REDACTED] z prejednávania a rozhodovania veci v Konaní o vylúčení majetku bol totiž výber sudcu uskutočnený len spomedzi vec prejednávaného sudcu [REDACTED] a sudkyne [REDACTED].

Sudkyňa [REDACTED] ale pre Konanie o vylúčení majetku nemohla byť zákonným sudcom, a to z dôvodu, že do mája roku 2013 bola [REDACTED] vyššou súdnou úradníčkou pre sudkyňu [REDACTED]. V máji roku 2013 sa Dodatkom č. 10 k rozvrhu práce tohto súdu na rok 2013 stala [REDACTED] rozhodnutím podpísaným [REDACTED] ďalším sudcom (okrem [REDACTED] a [REDACTED]) pre veci súvisiace s konkurzom na Okresnom súde Trnava.

Aj vzhľadom na existenciu vyššie opísaných skutočností tak existuje dôvodná obava, že [REDAKOVANÉ] by pre z týchto okolností vyplývajúci blízky vzťah ku predsedníčke súdu a sudkyňi [REDAKOVANÉ] nemohla byť zákonnou sudkyňou v Konaní o vylúčenie majetku. ...

Sťažovateľ v Námietke zaujatosti sudcu [REDAKOVANÉ] tiež uviedol, že keďže sudca [REDAKOVANÉ] o existencii vyššie uvedených skutočností vedel, museli mu byť známe aj všetky okolnosti vylučujúce, aby bol zákonným sudcom v tejto veci. Sudca [REDAKOVANÉ] bol preto v súlade s ustanovením § 15 ods. 1 O. s. p. povinný aj sám oznámiť svoju zaujatosť v Konaní o vylúčenie majetku vzhľadom na jeho pomer k veci, keďže sa údajným zákonným sudcom stal len na základe formálne vykonaného náhodného výberu spomedzi sudcov určených vopred zaujatou sudkyňou a predsedníčkou súdu [REDAKOVANÉ].“

O námietke zaujatosti rozhodol krajský súd napadnutým uznesením z 20. mája 2014 tak, že sudca okresného súdu [REDAKOVANÉ] nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 25 Cbi 9/2013. Podľa sťažovateľa krajský súd vec nesprávne právne posúdil, keďže sa dôvodmi uvedenými v námietke zaujatosti vecne nevysporiadal vzhľadom na to, že dospel k záveru, že sťažovateľ námietku zaujatosti podal oneskorene.

Sťažovateľ namieta, že krajský súd mu napadnutým uznesením odňal právo na súdnu ochranu, „pretože nezabezpečil, aby vec sťažovateľa v Konaní o vylúčenie majetku bola prerokovaná a rozhodnutá neustranným sudcom“. Podľa sťažovateľa krajský súd nesprávne aplikoval § 15a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), keďže subjektívna „15-dňová lehota na uplatnenie námietky zaujatosti sa pritom uplatní len vtedy, ak ide o skutočnosti o ktorých sa zaujatosť sudcu namietajúci účastník dozvedel alebo mohol dozvedieť po prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide. V posudzovanom prípade sa teda 15-dňová lehota na uplatnenie námietky zaujatosti neuplatní.

Tvrdíme ale, že aj ak by sme prijali nesprávny výklad ustanovenia § 15a ods. 2 O. s. p. zo strany Krajského súdu, Krajský súd sa aj napriek tomu mal... vysporiadať

so sťažovateľom tvrdenou existenciou vonkajších objektívnych skutočností, ktoré zakladajú oprávnené pochybnosti o nezáujatosti sudcu [REDAKOVANÉ] v Konaní o vylúčenie majetku a mal ústavne konformným spôsobom posúdiť otázku, či sudca [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] spĺňa v Konaní o vylúčenie majetku kritériá nezávislosti a nestrannosti, ktoré sú kladené na zákonného sudcu.

Uznesenie Krajského súdu... ale neobsahuje dôkladné a podrobne odôvodnené posúdenie a zhodnotenie skutočností vyvolávajúcich legitímne obavy sťažovateľa o nestrannosti a nezáujatosti sudcu [REDAKOVANÉ] v Konaní o vylúčenie majetku.“

Sťažovateľ v sťažnosti v rámci svojej argumentácie poukazuje na relevantnú judikatúru ústavného súdu, Európskeho súdu pre ľudské práva a tiež na § 14 ods. 1, § 15 ods. 1 a § 15a ods. 1 a 2 OSP.

Na tomto základe sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľa... podľa článku 46 ods. 1 Ústavy... a právo podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru... uznesením Krajského súdu v Trnave zo dňa 20. 05. 2014, č. k. 21 Ncb/8/2014-541, porušené boli.

... zrušuje uznesenie Krajského súdu v Trnave zo dňa 20. 05. 2014, č. k. 21 Ncb/8/2014-541, a vec vracia Krajskému súdu v Trnave, aby v nej znovu konal a rozhodol. ...

Krajský súd v Trnave je povinný úplne nahradiť sťažovateľovi trovy konania do 3 dní od právoplatnosti tohto uznesenia, k rukám advokáta...“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažovateľ namieta porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu. Krajský súd v napadnutom uznesení rozhodol, že sudca okresného súdu [REDAKOVANÉ] nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 25 Cbi 9/2013 (konanie o vylúčenie majetku, pozn.). Krajský súd dospel k záveru, že sťažovateľ podal námietku zaujatosti oneskorene. Sťažovateľ považuje tento právny záver za nesprávny a svojvoľný s tým, že krajský súd napadnuté uznesenie nedostatočne odôvodnil.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto

je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom...

Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je v Občianskom súdnom poriadku garantované aj prostredníctvom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prerokovania a rozhodnutia pre zaujatosť (§ 14 až § 16 OSP).

Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Jeho obsahom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby a rozhodnúť o ňom.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc

všeobecných súdov (porov. I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (porov. I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05). Za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Občianskeho súdneho poriadku, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom.

Na účely čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s § 14 až § 16 OSP pod vylúčeným sudcom treba rozumieť nielen sudcu, ktorý bol skutočne vylúčený na základe rozhodnutia súdu, ktorý rozhodoval o námietke zaujatosti, ale aj sudcu, ktorý vylúčeným mal byť na základe objektívneho posúdenia jeho pomeru k veci alebo k účastníkom konania, alebo k ich zástupcom (porov. IV. ÚS 26/04).

Na tomto mieste ústavný súd odkazuje na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009, podľa ktorého „je rozhodovanie vylúčeným sudcom takou vadou konania, ku ktorej odvolací i dovolací súd, v rámci preskúmavania zákonnosti celého konania na základe podaného riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku, je povinný prihliadať z úradnej moci (§ 212 ods. 3 a § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p.), a ktorá je dôvodom kasačného rozhodnutia. O takúto vadu ide bez ohľadu na to, či o vylúčení sudcu bolo alebo nebolo rozhodované nadriadeným súdom podľa § 16 ods. 1 O. s. p. a bez ohľadu na to, že takýmto prípadným rozhodnutím sudca z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený nebol. Inštitút vylúčenia sudcu je totiž objektívnou procesnou kategóriou a tým aj zásadne nezávislou na rozhodovaní podľa uvedeného ustanovenia. Niet žiadnej vecnej ani procesnej prekážky, aby v odvolacom alebo v dovolacom konaní nemohla byť otázka vylúčenia sudcu otvorená nanovo a prípadne aj inak zodpovedaná, a to bez ohľadu na to, aké skutkové dôvody boli skôr namietané alebo hodnotené.“

Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného súdnictva sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základných práv podľa čl. 46 a nasl. ústavy) dôvodom na podanie odvolania (§ 201 a nasl. OSP), príp. (za splnenia zákonom ustanovených podmienok) aj na podanie dovolania [§ 237 písm. g) OSP (pozri napr. II. ÚS 595/2013, IV. ÚS 26/04, ale aj m. m. II. ÚS 130/02, IV. ÚS 31/03)].

Pokiaľ podľa názoru sťažovateľa krajský súd napadnutým uznesením rozhodol zjavne neodôvodnene a vo veci samej rozhoduje sudca, ktorý mal byť podľa objektívneho posúdenia jeho pomeru k veci alebo k účastníkom konania alebo k ich zástupcom z ďalšej účasti na prerokúvaní veci a rozhodovaní vylúčený, potom sa jeho sťažnosť podaná ústavnému súdu javí ako predčasná, keďže v ďalšom konaní o vylúčenie majetku v merite veci pred všeobecnými súdmi môže sťažovateľ postupovať už uvedeným spôsobom a domáhať sa ochrany svojich práv podaním odvolania proti rozhodnutiam prvostupňového súdu, prípadne dovolania proti rozhodnutiam odvolacieho súdu. V tomto prípade teda v predmetných konaniach existuje „iný súd“, a to krajský súd, resp. najvyšší súd, povolaný na poskytnutie ochrany základným právam sťažovateľa. V tejto súvislosti odkazuje ústavný súd na identické závery, ktoré vyslovil v obdobnej veci už v uznesení sp. zn. II. ÚS 342/2014 z 24. júna 2014.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 153/96 z 21. augusta 1997 a sp. zn. 6 Cdo 210/2010 z 20. apríla 2011, v ktorých sa okrem iných uvádza: „Neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 237 písm. g) OSP posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak, než ju posúdil nadriadený súd súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval, ak v námietke boli uvedené nové skutočnosti.“ Ústavný súd preto zastáva názor, že v posudzovaných veciach sťažovateľa je sťažnosť podaná predčasne, a preto nemá právomoc o nej rozhodovať. V súvislosti s uvedeným ústavný súd tiež poukazuje na to, že v náleze sp. zn. IV. ÚS 71/2013 z 23. mája 2013 vecne preskúmal námietky sťažovateľa

smerujúce proti rozhodnutiu všeobecného súdu o námietke zaujatosti, v ostatnom období sa však príslušný senát ústavného súdu priklonil k väčšinovej judikatúre ústavného súdu, podľa ktorej takýto postup by predchádzal právomoc všeobecných súdov (porovnaj napr. II. ÚS 342/2014, II. ÚS 165/2015, III. ÚS 187/2015, III. ÚS 320/2015, II. ÚS 619/2015, I. ÚS 167/2016).

Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby účastník konania domáhajúci sa ochrany svojich základných práv sám rozhodol o tom, či sa jej bude domáhať v konaní pred všeobecnými súdmi alebo ústavným súdom. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy zjavne vyplýva, že pred podaním sťažnosti ústavnému súde musí účastník konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú mu dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

Keďže sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. apríla 2016